

Asia: VN/144/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Yleisiä huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

SAK kannattaa työttömyysturvalla tapahtuvan sivutoimisen opiskelun selkeyttämistä. Ikävä kyllä hallituksen esityksen vaikutukset jäävät tältä osin lähes olemattomiksi.

SAK:n näkemyksen mukaan työttömille henkilöille tulisi suoda laajat opiskelumahdollisuudet työttömyyden aikana ilman vaikutuksia työttömyysetuuksiin silloin, jos henkilö on jatkuvasti työmarkkinoiden käytettävissä. Pohjoismainen työnhakumalli asettaa työttömälle merkittäviä työnhakuvelvoitteita. Jos työtön täyttää palveluprosessin vaatimukset sekä työnhakuvelvoitteensa, ei ole syytä epäillä tämän mahdollisuuksia tai halua työllistyä.

Lainsäädännön tulisi olla selkeää ja ennakoitavaa. Lakiin julkisista työvoima- ja yrityspalveluista tehtävät omaehtoisesti opiskelevan työnhakuvelvoitteisiin liittyvät muutokset näyttäytyvät nyt tempoiluna, mikä lisää haasteita työttömän palveluprosessissa. SAK pitää näiden muutoksien yhteydessä oleellisimpana sitä, että ilman ammatillisia valmiuksia olevien työttömien työnhakuvelvoitteita ei kiristetä. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työttömien opiskelun tulee olla sujuvaa ja kannustavaa.

Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Hallituksen esityksen mukaan opintojen pää- ja sivutoimisuutta arvioitaisiin opintojen laajuuden perusteella jatkossa vain tiettyjen erikseen määriteltyjen opintojen osalta. Työnhakijan muilla kuin erikseen määritellyillä opinnoilla ei olisi vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta.

SAK:n mielestä työttömille henkilöille tulisi mahdollistaa työttömyyden aikainen opiskelu laajasti ilman vaikutuksia työttömyysetuuksiin, jos henkilö on jatkuvasti työmarkkinoiden käytettävissä. Jos työtön henkilö täyttää työnhaun ja palveluprosessin velvoitteet, miksi hän ei voisi opiskella melko vapaasti haluamiaan opintoja? Näin toimien työttömyysaika voisi parhaiten hyödyntää oman osaamisensa kehittämiseen ja työllistymisedellytysten parantamiseen.

SAK esittää, että työttömyyden aikaisten opintojen pää- ja sivutoimisuuden arvioinnista laajuuden perusteella luovutaan, jolloin päätoimiseksi opinnoiksi katsottaisiin vain selkeästi kokonaiseen tutkintoon tähtäävä koulutus.

On todennäköistä, että osa työttömistä jättää toimeentulositystä hakeutumatta myös tutkintoon johtavaan koulutukseen, sillä opintotuki voi olla merkittävästi työttömyysetuutta heikompi. SAK kysyykin, onko parempi, että nämä henkilöt ovat vain työttömiä sen sijaan, että he olisivat opiskelevia työttömiä. SAK:n näkemyksen mukaan opiskelu ja muu osaamisen kehittäminen on aina parempi vaihtoehto kuin pelkkä työttömänä oleminen. Tästäkin syystä opiskelu työttömyysetuudella tulisi olla laajasta mahdollista.

Hallituksen esityksen mukaan työnhakijan ei katsottaisi olevan päätoiminen opiskelija, jos hänellä olisi vähintään kuusi kuukautta opiskeluaikaista työhistoriaa tai hän olisi työllistynyt vastaavan ajan päätoimisesti yrittäjänä, minkä perusteella voitaisiin katsoa, ettei opiskelu ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Työnhakijaa ei myöskään pidettäisi päätoimisena opiskelijana työsuhteen aikana aloitettujen opintojen perusteella, jos tätä seuraava työttömyys johtuisi lomautuksesta taikka irtisanomisesta taloudellisella tai tuotannollisella perusteella.

SAK kannattaa lähtökohtaisesti edellä mainittua esitystä, mutta toivoo tarkennusta osa-aikaisesti työskentelevien asemaan. Tähän mennessä työssäoloon on vakiintuneesti huomioitu kokoaikatyön lisäksi myös työssäoloehtoon luettava osa-aikatyö. Nyt esityksestä ei käy selkeästi ilmi, jatkuuko asia näin. Kuinka paljon henkilön on työskenneltävä kuukaudessa, jotta kuusi kuukautta opiskeluaikaista työhistoriaa täyttyy? SAK:n kanta on, että vaatimuksen täyttääkseen osa-aikaisen työntekijän olisi työskenneltävä työssäoloehdon täyttymisen verran.

Lyhytkestoisten opintojen osalta hallituksen esitys vastaa pitkälti nykyistä käytäntöä. SAK kannattaa muutosta, että uusien lyhytkestoisten opintojen suorittaminen olisi mahdollista ilman työssäoloehdon täyttämistä, jos edellisten lyhytkestoisten opintojen kesto yhtäjaksoisesti tai jaksotetusti ollut korkeintaan kolme kuukautta.

Lausuttavaa työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessista ja työnhakuvelvollisuudesta

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

SAK:n näkemyksen mukaan oleellisinta on, että eniten osaamisen kehittämistä tarvitsevien mahdollisuudet omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuuden aikana pidetään sujuvina. SAK kannattaa sitä, että ammatillisia valmiuksia vailla olevat omaehtoisesti opiskelevat työttömät ovat jatkossakin kevennetyn työnhakuvelvoitteen piirissä.

Monissa tapauksissa, esimerkiksi kun työnhakijan suorittama tutkinto on vanhentunut tai muuten työmarkkinoiden tarpeisiin heikosti vastaava (mm. rakennemuutostilanteissa tai muista henkilöstä itsestään johtumattomista syistä), voi tutkinnon suorittanut tosiasiaassa vertautua ammatillisia valmiuksia vailla olevaan henkilöön. Heidän kohdallaan nopean työmarkkinakelpoisuuden edistämiseksi tulisi olla mahdollisuus kevennettyyn työnhakuvelvoitteeseen ja palveluprosessiin.

Lausuttavaa opiskelua koskevasta työttömyysturvan käsittelyprosessista

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

SAK kannattaa hallituksen esityksen tavoitetta sujuvoittaa työnhakijan työttömyysturva-asian käsittelyprosessia ja turvata työttömyysturva-asioiden viivytyksetöntä käsittelyä. Esityksen mukaan opintojen pää- tai sivutoimisuutta arvioitaisiin tiettyjen opintojen yhteydessä. Muita kuin ennalta määritellyjä opintoja ei tarvitsisi ilmoittaa TE-viranomaiselle.

SAK:n näkemyksen mukaan hallinnon ja käsittelyprosessin näkökulmasta vielä parempi vaihtoehto olisi jättää opintojen pää- tai sivutoimisuuden arviointi kokonaan pois muiden kuin selkeästi tutkintoon tähtäävien opintojen osalta. Työttömällä olisi vapaus suorittaa kokonaiseen tutkintoon tähtäävien opintojen ulkopuolelle jääviä opintoja vapaasti työttömyysetuutta menettämättä, kunhan hän vain olisi työmarkkinoiden käytettävissä. Tämän hän voi helposti osoittaa osallistumalla työnhakijan palveluprosessin mukaisiin toimenpiteisiin sekä suorittamalla hänelle määritellyt työnhakuvelvoitteet.

Vanhala Laura
SAK ry - Mikko Laakkonen, Koulutus- ja työvoimapolitiikan asiantuntija,
SAK ry